

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีหลักประกันสุขภาพระหว่างแรงงานย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่นในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์การไม่มีสิทธิหลักประกันสุขภาพ และการใช้บริการทางการแพทย์และคำรึกษาด้านสุขภาพตามลักษณะการเจ็บป่วยระหว่างแรงงานย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่น จำแนกตามการมีสิทธิหลักประกันสุขภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ คือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป้าหมาย คือ แรงงานไร้ฝีมือประกอบอาชีพก่อสร้าง ตัดยาง/ปลูกผัก ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานไร้ฝีมือในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และประกอบอาชีพก่อสร้าง ตัดยาง/ปลูกผัก โดยการศึกษานำร่องการมีหลักประกันสุขภาพแรงงานไร้ฝีมือประเภทแรงงานก่อสร้าง ตัดยาง/ปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 20 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงใช้การประมาณขนาดตัวอย่างโดยใช้อัตราส่วนแรงงานย้ายถิ่น : แรงงานไม่ย้ายถิ่นประมาณ 1: 1 จากค่าประมาณนี้เมื่อกำหนดค่า $\alpha=0.05$ (สองด้าน) และ $\beta=0.10$ เปิดตารางจะได้ $Z_\alpha=1.96$ และ $Z_\beta=1.28$ ใช้สูตรคำนวณ ดังนี้ (Schlesselman, 1974 อ้างโดย สีสม แจ่มอุลิตรัตน์, 2533)

$$\text{สูตร } n = [Z_\alpha \sqrt{pq} + Z_\beta \sqrt{p_1q_1 + p_0q_0}]^2 / (p_1 - p_0)^2 \quad (\text{ภาคผนวก ง})$$

การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง เมื่อ $R = 3$ $p_0=0.20$ ทำได้ดังนี้

$$n = [1.96 \sqrt{0.4310} + 1.28 \sqrt{0.2449 + 0.16}]^2 / (0.2286)^2 = 85$$

ค่า n ที่ได้พิเศษให้เป็นจำนวนเต็ม ประมาณขนาดตัวอย่างกลุ่มละ 100 ราย

ขนาดตัวอย่างประมาณที่ต้องการศึกษา 400 ราย จากการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวนแรงงานใช้ศึกษาทั้งหมด 456 ราย เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เป็นแรงงานไร้ฝีมือคนไทย

ดำเนินการสำรวจในพื้นที่ ประกอบด้วย 2 กลุ่มอาชีพ ที่ได้มาทำงานอยู่ในเขตพื้นที่ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา แยกเป็นประเภทแรงงานย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ

1. อาชีพก่อสร้าง พบว่าขนาดสถานประกอบการ (จำนวนคนงาน) น่าจะมีอิทธิพลต่อการมีสิทธิประกันสังคม ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างจึงมีการจำแนกสถานประกอบการตามจำนวนคนงาน เป็น 3 กลุ่ม คือ - จำนวนคนงาน 1-5 คน

- จำนวนคนงาน 9-30 คน

- จำนวนคนงานมากกว่า 30 คนขึ้นไป

จากการสำรวจเก็บตัวอย่างแรงงานก่อสร้างทุกขนาดสถานประกอบการ ส่วนใหญ่แรงงานก่อสร้างไม่ย้ายถิ่นจะมีจำนวนคนงาน 1-5 คน พักอาศัยที่บ้านตนเอง จะเป็นงานสร้างที่พักอาศัยหรือต่อเติมอาคารในหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นแรงงานก่อสร้างย้ายถิ่น จะพักอาศัยในเรือนพักใกล้สถานที่ก่อสร้าง งานก่อสร้างขนาดใหญ่ในพื้นที่ช่วงเก็บข้อมูล จะมีการสร้างโรงแรม 3 แห่ง อาคารสถานที่ราชการ และที่พักอาศัย

2. อาชีพตัดยาง/ปลูกผัก ดำรงชีพในแต่ละหมู่บ้านและตามจุดซื้อขายน้ำยาง

ตาราง 7 ขนาดตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

ประเภทแรงงาน	จำนวนแรงงาน	
	แรงงานย้ายถิ่น	แรงงานไม่ย้ายถิ่น
1. แรงงานก่อสร้าง	138	102
2. แรงงานตัดยาง /ปลูกผัก	115	101
รวม	253	203

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนแรงงานก่อสร้าง ตัดยาง/ปลูกผักในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบปิด (closed end questions) และคำถามแบบเปิด (opened end questions) แบบสอบถามมี 3 ส่วน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล (ภาคผนวก ข) คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้ครัวเรือนต่อปี ระดับการศึกษา ภูมิถิ่นกำเนิด ระยะเวลาการย้ายถิ่น ขนาดสถานประกอบการก่อสร้าง (จำนวนคนงาน) จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการมีสิทธิหลักประกันสุขภาพที่อำเภอสะเดา และการรับรู้ระดับสุขภาพตนเอง จำนวน 13 ข้อ

ใช้การประเมินการรับรู้ระดับสุขภาพตนเอง (self-rated health) ที่มีความเที่ยงน่าเชื่อถือจากหลายงานวิจัย (Crossley and Kennedy, 2002; Appels, et al., 1996; Bobak, et al., 1998; Leinsalu, 2002; Pudaric, Sundquist and Johansson, 2003; Newbold and Danforth, 2003; Kelleher, et al., 2003) เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ กำหนดคะแนน ดังนี้

การรับรู้ระดับสุขภาพตนเอง จำนวน 1 ข้อ คำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ กำหนดคะแนน ดังนี้

ดีเยี่ยม	ให้	5	คะแนน
ดี	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ไม่ดี	ให้	2	คะแนน
ไม่ใช้อย่างมาก	ให้	1	คะแนน

การรับรู้สุขภาพทางกาย จิต สังคม ดัดแปลงจากแบบวัด SF-8 (Ware and Gandek, 1998; <http://www.qualitymetric.com/products/surveys/SF8.shtml>, 2003) คำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ กำหนดคะแนน ดังนี้

ไม่สามารถทำกิจกรรมได้เลย/รุนแรงมาก/ไม่มี/แย่กว่าปีที่แล้วมาก	ให้	1	คะแนน
ค่อนข้างมาก/รุนแรง/น้อย/แย่กว่าปีที่แล้ว	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง/เหมือนเดิม	ให้	3	คะแนน
น้อย/นาน ๆ ครั้ง/เล็กน้อย/ค่อนข้างมาก/ดูเหมือนจะดีกว่าปีที่ผ่านมา	ให้	4	คะแนน
ไม่มี/มากที่สุด/ดีกว่าปีที่ผ่านมา	ให้	5	คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการใช้บริการทางการแพทย์และคำรักษาด้านสุขภาพ ตามลักษณะการเจ็บป่วย วัดความดันโลหิตสูง เป็นคำถามแบบเปิด (opened end questions) จำนวน 2 ข้อ ความทรงจำเกี่ยวกับการเจ็บป่วยจะอยู่ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา กรณีการเจ็บป่วยที่ไม่ต้องนอนโรงพยาบาล และ 1 ปีที่ผ่านมา กรณีผู้ป่วยใน (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ, 2536)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. หากความตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความตรงของข้อคำถามในแต่ละส่วน ตามหลักวิชาการโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ช่วยตรวจสอบ

ความตรง จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อเรื่อง (content validity index : CVI) (Waltz et al., 1991) แบบสอบถามชุดนี้ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.80 หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ภายใต้การนิเทศงานของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. นำเครื่องมือไปหาความเชื่อมั่น (reliability) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับแรงงานไร้ฝีมือในเขตอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีลักษณะเหมือนประชากรที่ศึกษา (แต่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 30 ราย แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคซ์ (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดค่าความเที่ยงสำหรับแบบวัดค่าอัลฟาที่ยอมรับได้ คือ .70 ขึ้นไป (Polit and Hungler, 1999) ค่าความเที่ยงการรับรู้ด้านสุขภาพ เท่ากับ 0.85 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อเลขานุการคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อพิจารณาด้านจริยธรรม ผลการพิจารณาประเด็นจริยธรรม เห็นว่างานวิจัยไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ตอบข้อมูล

2. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่

3. อบรมผู้ช่วยวิจัยที่มีคุณวุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญาเป็นต้นไป มีความยินดีเข้าร่วมเป็นผู้ช่วยวิจัย โดยมีการจัดอบรมผู้ช่วยวิจัยให้เกิดทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม จัดทำคู่มือในการใช้แบบสอบถาม ซึ่งแจ้งจรรยาบรรณของนักวิจัยเทคนิคที่ใช้ในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามโดยแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแจ้งให้ทราบว่า ข้อมูลจะเก็บเป็นความลับ โดยนำเสนอในภาพรวม

5. รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกวัน ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

บรรณาธิกรข้อมูลก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรม Microsoft Visual Fox Pro V. 6.0 หากพบความผิดพลาดปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางระบาดวิทยา STATA V. 7 (Stata corporation, TX) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันที่อำเภอสะเดา การใช้บริการทางการแพทย์และคำรึกษาด้านสุขภาพโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ในกรณีอายุ ใช้ค่ามัธยฐาน (median) ในกรณีรายได้ครัวเรือนต่อปี และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน การอนุมานค่าความแตกต่างโดยใช้ 95% confidence interval (95% CI)

2. สถิติเชิงอนุมานและทดสอบสมมติฐาน

2.1 ทดสอบสมมติฐานความแตกต่างด้วย

- สถิติ binomial exact test (Zar, 1999) สำหรับข้อมูลชนิดไม่ต่อเนื่อง (discrete)
- สถิติ Mann-Whitney U test และ t-test สำหรับข้อมูลชนิดต่อเนื่อง (continuous)

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์การไม่มีสิทธิหลักประกันสุขภาพกับปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงซ้อน (multivariate analysis) เพื่อพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ พร้อมกัน โดยใช้การวิเคราะห์โลจิสติก (Multiple Logistic Regression Analysis) ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน คำนวณหาขนาดความสัมพันธ์ (Odds Ratio) และช่วงความเชื่อมั่น 95% CI

จรรยาบรรณนักวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณนักวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย แนะนำตัว และชื่อของแบบสอบถาม โดยทำการสัมภาษณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาทำวิทยานิพนธ์นักศึกษาปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ในเรื่องความแตกต่างของการมีหลักประกันสุขภาพระหว่างแรงงานย้ายถิ่นและไม่ย้ายถิ่นในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

2. ขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถาม โดยบอกให้ทราบว่าผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ ผลการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวมในการศึกษาเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายของประเทศ สามารถปฏิเสธหรือออกจากกรให้ข้อมูลได้ หากไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูล โดยไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูล

